

Габријела ШУБЕРТ*
Берлин/Јена

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 10. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

ХЕРМАН ВЕНДЕЛ О СРБИЈИ И СРБИМА

У историји немачко-српских односа Немац Херман Вендел заузима централну улогу. Он се залагао за Србе у једном времену кад је званична политика Немачке Србима најмање била наклоњена. Своје утиске о Србији и Србима са путовања кроз југоисточну Европу Вендел сабира у две путописне књиге које су изашле 1921. и 1922. године.

Кључне речи: Херман Вендел, путопис, *Од Београда до Бакра*.

Вендел се родио 1884. године у Мецу. Његов отац је био један од пруских државних службеника који су били постављени у Алзас-Лорену после оснивања Рајха 1871. То је Херману дало повода да се заинтересује за односе између Немаца и Француза, за француско-немачко помирење и за његове изјаве у немачком парламенту против рата са Французима.¹

Херман Вендел је био крупан човек – наводно је мерио 100 кг, али је у исто време био атлетски и виталан тип. Јело и пиће за њега нису представљали пуку потребу, већ чин задовољства. То је један од разлога да се толико радо и често сретао са београдским пријатељима у Скадарлији и у другим београдским кафанама. Вендел је у исто време био човек високих интелектуалних способности са широким пољем интересовања: с једне стране се одушевљавао Хајнрихом Хајнеом и Жоржом Дантоном, а с друге Јужним Словенима, о којима је написао читав низ историјско-политичких и путописних књига и других краћих текстова.

Вендел и Јужни Словени

Што се тиче Венделовог залагања за Јужне Словене, то је на почетку можда само била једна врста авантуре младог човека која се касније развила у доживотну страст. Није веровао званичним информацијама о Балкану које

---

*grabiella.schubert@gmx.de

¹ У предговору своје монографије о Хајнеу пише: „Живела Немачка! Живела Француска! Живело немачко-француско разумевање” [Es lebe Deutschland! Vive la France! Es lebe die deutsch-französische Verständigung!] (Абрамовић 62).

су стигле из Беча и то је био разлог због кога је решио да ће лично упознавати југоисточне крајеве и њихове људе. О томе пише 1918. године:

Ја земље и људе на Балкану не познајем само из књига, него сам већ 1909, 1910, 1911. и 1912. године обилазио Србију, Бугарску, Црну Гору и Европску Турску, а за време последњег устанка Арнаута прокрстарио сам на коју непознату Албанију од Призрена до Скадра.²

Херман Вендел, дакле, није припадао тадашњем мејнстриму немачких политичара него демократској опозицији у парламенту.³ Године 1905. је постао члан Социјалдемократске партије Немачке и касније најмлађи посланик те партије у Рајхстагу. Већ у то време се интересовао за питања радничке класе. У вези са тим је постао уредник у социјалистичким листовима *Volksstimme* и *Leipziger Volkszeitung*.

Вендел је на основу сопственог искуства добро познавао крајеве и људе, као и културну историју југоисточне Европе, посебно Србије.⁴ Научио је и говорио српскохрватски језик. Одржавао је блиске контакте са члановима Српске социјалдемократске партије и идентификовао се са њиховим циљевима. То потврђује у свом одговору декану Филозофског факултета Универзитета у Београду 28. децембра 1928. године кад му је био додељен почасни докторат Универзитета:

Када сам радио као новинар и научник по питањима Ваше земље, то није било оно увек помало мистично саосећање првог тренутка које ме је водило, већ јасно и снажно убеђење да је ствар вашег народа праведна ствар.⁵

Главна мисао која се провлачи кроз Венделове политичке текстове јесте уверење да је, слично идеји уједињења Вајмарске Немачке са тадашњом Аустројом, потребно уједињење свих Јужних Словена, укључујући Македонце и Бугаре. Искрено је желео да Јужни Словени буду удружени у пријатељству и на демократским основама. Ова мисао је била лајтмотив у свему што је писао о Јужним Словенима – тако између осталог у путописној књизи „Од Марбурга до Монастира”; уп.:

Словенци, Хрвати, Срби, Македонци и Бугари, ви сте Јужни Словени, један народ, саберите се под један фитиљ, од Исонца до Црног мора, јужнословенско царство, рођено вољом седамнаест милиона људи и свих племена; све друго долази само по себи...⁶

² „Nicht unerwähnt bleibe, dass ich Land und Leute auf dem Balkan nicht nur vom Schreibtisch her kenne. 1909, 1910, 1911, 1912 tat ich mich in Serbien, Bulgarien, Montenegro und der europäischen Türkei um, und während des vorletzten Arnaufstandes durchquerte ich im Sattel das unbekannte Albanien, ‚Albanie inconnue‘ von Prizren bis Skutari” (Вендел 1918: 9).

³ Током студентских дана био је члан слободног студентског братства *Cheruscis*.

⁴ Опширније о томе Бекић 2008: 46.

⁵ Извештај у *Политици* од 7. фебруара 1929. г.

⁶ Вендел 1921: 100. Сви немачки цитати у овом раду наведени од Г. Шуберт.

Венделови утисци о Србији и Србима у његовим путописима

Своје утиске о Србији и Србима са путовања кроз југоисточну Европу Вендел сабира у две путописне књиге које су изашле 1921. и 1922. године⁷. У предговору књиге *Од Београда до Бакра* из 1922. године пише:

То у ствари није бедекер већ препорука за живот. Ова књига није водич кроз земље Јужних Словена него једна исповест.⁸

Тиме Вендел признаје да читаоцу не жели да само представи један егзотичан крај света већ да његову пажњу усмери на део Европе који је до тада у великој мери био запостављен.⁹ У вези са тиме се труди да буде објективан и да избегава предрасуде. У његовим текстовима се махом примећује један реалистичан, понекад и циничан тон извештаја. Његови описи пејзажа, институција и људи су увек живи, са оригиналним поређењима. У исто време доказују колико је упућен у збивања земље, колико познаје политичке и културне прилике и личности блиске његовим политичким ставовима, као на пример Светозара Марковића, Димитрија Туцовића или Душана Поповића. Сликвито приказује типове који су карактеристични за српски амбијент. У исто време упознаје читаоца са културно-стваралачким особинама становника у крајевима које је обилазио. Пошто је љубитељ поезије често мења реалистичан у лиричан начин извештаја са цитатима из књижевних и фолклорних дела, посебно када описује живописне пејзаже – тако на пример на путу у Ваљево; уп.:

Ој девојко из Ваљева,
из Ваљева,
из Ваљева,
Одкуда теби та кошуља,
та кошуља¹⁰

или кад се у свом београдском смештају присећа романа *Нови људи* Петра Талетова, цитирајући његове стихове:

О сладко доба младости,
Та где си мени сада?
Ти с'нигда нећеш вратити,
Од бола, туга, јада.
Са рефреном: О јерум, јерум, јерум, о quae mutatio verum —¹¹

⁷ Вендел 1921. и Вендел 1922.

⁸ „Es will kein Führer durch Südslawien, sondern ein Verführer zum Leben sein. Es ist im Grunde kein Baedeker, sondern ein Bekenntnis“ (Вендел 1921: 6).

⁹ Уп. Бекић 2008: 243 и Абрамовић: 62.

¹⁰ Вендел 1922: 19.

¹¹ Исто: 30.

Исто тако цитира песму Ђуре Јакшића: „Последња песма и последња чаша и последња служавка...” кад пише о београдској Скадарској улици и њеној посебној атмосфери.

Херман Вендел у својим извештајима показује своју упућеност у тадашњи интелектуални и културни живот Србије. Београд му је најмилији град у Србији. Овде има пријатеље и радује се сусретима са њима. Пише:

Десетине пута виђен, Београд увек чува своје старе чари: Београд, „бели град”, који се рефлектује у светлости сунца, поносно јаше на планинском седлу, под углом две велике реке. Калемегдан са шеталиштем и широким видицима преко воде и земље; ужурбана обала Саве са гомилама дрвећа, бивољим запрегама и паробродима; пусто, напуштено, на пола разорено дунавско предграђе и да! Најзад и Михаилова улица са радњама и вечерњим дефилеом – тај град има лик.¹²

Велики део Венделових извештаја о Србији и Србима је посвећен описима београдског ноћног и кафанског живота који се преплиће са описима атмосфере на улици и одломцима разговора које је аутор успео да запише.¹³

Са очигледним одушевљењем ужива на корзоу на улици Кнеза Михаила и одмах после тога у кафани „Три шешира”, „најмилијој гостионици” на Балканском полуострву” – како каже¹⁴, где му је најмилији боравак у граду уз вино и ђевапе са роштиља. Посебно цени шљивовицу и користи сваку прилику да је пије – исто тако у кафани „Москва”, чија је шљивовица по његовим речима „имала боју зрелих класова и мирисала је на шуму од шљива”. Вендел непосредно приповеда не само о ономе што лично види и доживљава него и о оном што дознаје из личних разговора са људима. Осим тога, повезује актуелну ситуацију са информацијама познатим из књига и литературе.

Кад Вендел други пут борава у Београду, описује ресторан „Руски цар” у Кнез-Михаиловој улици, на чијем улазу чита обавештење о смрти краља Петра. Критикује што је „Краљ мученик” у западним сатиричним часописима исмеван као краљ оперета и осећа стид због таквих представа у Немачкој.

Вендела у Београду званично примају амбасадор Републике Немачке др Келер и водеће личности српских социјалиста Драгиша Лапчевић и др Живко Топаловић. Састанци с њима и поновно весеље у кафани „Три шешира”, а после и у „Руском цару” – све су то радосни догађаји за њега. Приликом посете у Министарству иностраних послова размишља о улози Србије и Николе Пашића у Првом светском рату и после тога.

На београдским улицама примећује велики број руских војника са черкеским капама и Георгијевским крстовима, као и избеглице које су побегле од большевика из јужне Русије. Исто тако примећује да Београђани њиховим присуством нису одушевљени. Оно што му приликом овог другог борава у

¹² „Zum dutzenden Male geschaut, wahr! Belgrad stets seine alten Reize: Beograd, die „weiße Stadt”, im Sonnenglanz widerstrahlend, stolz auf dem Bergsattel reitend, im Winkel zweier großer Ströme. Der Kalimegdan mit Promenadenwegen und weitem Ausblick über Wasser und Land; das geschäftige Saveufer mit Holzstapeln, Büffelkarren und Dampfem; die öde, verlassene, halb zerschossene Donauvorstadt und ja! Schließlich auch die Mihailova ulica mit Geschäftsläden und dem abendlichen Korso – die Stadt hat ein Gesicht.” Исто: 29.

¹³ Исто: 21–37.

¹⁴ Исто: 29.

Београду посебно пада у очи, јесте да се на београдским улицама често чује немачки поред енглеског и француског језика и да књижари града имају велики број релативно скувих књига на немачком језику.

Из Београда Вендел са пријатељима прави излете у Топчидер и на Баново брдо. На Бановом брду сећа се српских војника из Првог светског рата и њиховог повлачења преко Скадра, Драча и Валоне до Крфа. Цитира њихову песму:

Тамо далеко,
Далеко крај мора,
Тамо је село моје,
Тамо је љубав моја.

и додаје: „Ипак, и упркос свим страдањима, овај народ има у крви урођену ведрину.”¹⁵

Описује весело свадбарског друштва и обичај изношења колача, жита и ракије на гроб покојника. Посебно му се допада чињеница да у сваком селу постоји школа, да сељаци читају новине и да имају јасно политичко мишљење.¹⁶

Вендел обилази и швапска села у Земуну и околини, Батајницу, Нову Пазову и Инђију. Описује швапско становништво, немачке сељаци у Бачкој, Барањи, у Банату и Срему, преко пола милиона људи, који су се овде населили за време Марије Терезије и Јосифа II. Свиђају му се њихове шор-куће уз баште са цвећем и поврћем и примећује њихову изванредну чистоћу и уредност, али и недостатак гостопримства код њих. Између осталог пише:

Иза ових великих, блистајућих прозора са каранфилима и белим завесама, вредна швапска жена помеша јело у чинији; а швапска девојка окреће вретено и сања о броју својих сукњи за следећи црквени празник; што више, то лепше;....¹⁷

Стиже у Нови Сад. Посећује Матицу српску и гледа портрете српских просветитеља. Наставља пут кроз Фрушку гору и Сремске Карловце, где га прима заменик митрополита. Вендел је дубоко импресиониран његовим достојанственим понашањем.

Следећа станица његовог пута је манастир Хоново. Овде подсећа на Доситеја Обрадовића и његово путовање преко Грчке и Цариграда, Париза и Лондона, до Халеа и Лајпцига; пише:

Један књижевни стручњак је упоредио бекство младог ђакона из Хонова са Мухамедовим бекством из Меке у Медину. Јер Доситеј је први човек који сасвим свесно и плани-

¹⁵ Исто: 38.

¹⁶ Абрамовић (63) примећује да поред живописности и непосредности Вендел неки пут и идеализује људе и предела које описује.

¹⁷ „Hinter diesen großen blanken Fenstern mit Nelkenstöcken und weißen Vorhängen rührt eine resche Schwabenfrau in den Kochtöpfen; ein Schwabemädel träumt beim Drehen der Spindel von der Zahl ihrer Röcke zum nächsten Kirchweihfest; je mehr übereinander, desto schöner; rundeste Hüften stechen alles aus” (Вендел 1921: 42).

рано окренуо лице свог народа према западу; са овим безусловним присталицом разума и жестоком мрзитељем оријентализма почиње савремена историја српске душе.¹⁸

Наставља свој пут у Крушедолски манастир, где посећује гробове кнегиње Љубице, жене кнеза Милоша, Арсенија Црнојевића и Милана Обреновића, „краља Веселог“, који као што Вендел пише, „овде се одмори од својих ноћних авантура“. На првом спрату манастира разгледа собу у којој је наводно Милан преминуо.

У Лесковцу га дочекује муслиманска породица Теокаровић. Упознаје муслиманске обичаје старијих људи, али и оријентацију младих према западу. Између осталог помиње: „Цео Лесковац је једно текстилно предузеће“.¹⁹

Из Лесковца даље путује возом за Скопље. Седећи у возу, цитира Ђуру Јакшића:

Један дим још, једну чашу!
Једна песма, једна сека!
Д'онда збогом, тамбурашу!
Збогом, крчмо за навека!²⁰

Венделов путопис из 1922. године почиње описом његових импресија на путу бродом из Беча о пределима око Новог Сада, карловачких винограда и Земуна.²¹ У Београду поново посећује пријатеље и ужива боравак у омиљеним кафанама града.

Из Београда га даљи пут води у Остружницу. Овде се сећа Карађорђа и српског устанка против Османлија. Следећа станица његовог путовања је Обреновац. Седећи у граду у сенци на тврдим дрвеним клупама, у мислима реконструише судбоносне догађаје српске историје: Косовски бој, цар Душан Силни, Видовдан, спаљивање моштију Светог Саве.²²

У Нишу га највише интересују трагови познатих личности породице Ненадовића: описује бисту Љубомира Ненадовића, његов живот, а такође и његовог деде Алексе Ненадовића, кога су убили Турци. Сећа се и његовог оца, протојереја Матије Ненадовића, једног од вођа у Ослободилачком рату 1804–1813.

Наставља пут у Ваљево. Његову пажњу овде између осталог привлаче ручно рађене јакне. У живописној околини града сања о томе како би се сваки дан купао у хладној планинској води Градца и шетао кроз шуме око града – „кроз широки зелени сјај под високим плавим небом“ – како каже.²³

¹⁸ „Die Flucht des jungen Diakons aus Hopovo hat ein Fachmann der Literatur mit der Flucht Mohammeds von Mekka nach Medina verglichen. Denn Dositej wandte das Antlitz seines Volkes westwärts; als Erster ganz bewußt und planvoll; mit diesem unbedingten Anbeter der Vernunft und grimmen Hasser des Orientalismus beginnt die neuere Geschichte der serbischen Seele.“ Исто: 48.

¹⁹ Исто: 59.

²⁰ Исто: 61.

²¹ „... wieder am Abend die sanften Hügel um Neusatz, schlanke englische Monitore am Kai, dann im Dämmer die Karlowitzer Rebengelände, Nacht, Sterne und endlich die Lichter von Semlin.“ Вендел 1922: 13.

²² Исто: 16.

²³ „täglich in dem kühlen Gebirgswasser des Gradac Schwimmstöße machen und hinauflaufen auf die bewaldeten und bebuschten Hänge um die Stadt, Laubhaine und ganze große Pflaumenwälder, weite grüne Herrlichkeit unter hohem blauem Himmel.“ Исто: 19.

Преко ужичких серпентина пење се до Црнокоса и када је стигао до самог врха, узвикне:

А сада се окрените и пригушите уздахе дивљења! Месец нејасно трепери на бледом небу, далеко доле блиста сребро вијугаве реке Скрапеша, а огроман базен ближих и даљих планинских зидина полако се пуни светлоплавим димом зоре.²⁴

Препричава легенду о пореклу имена реке Ђетиње која тече кроз Ужице: деспот Ђорђе Бранковић је по овој легенди у борбама против Османлија немилосрдно терао Ужичанке на принудан рад у изградњи зида против непријатеља. Трудницама међу њима је то било толико тешко да су пре времена рађале децу која нису преживела. У очају су их бацале у текућу воду проклињући Ирину, деспотову жену. Река Ђетиња је по извештају Х. Вендела на основу те легенде добила свој назив.²⁵

Вендел описује турску прошлост и муслиманско становништво Ужица, као и значај града за увоз и извоз роба у трговини са приморјем преко Босне. Помиње немачког авантуристу Ота фон Пирха (Otto von Pirch), који је јахао на коњу кроз Ужице 1829. године. За разлику од других путника пре њега Пирх веома објективно процењује прилике у граду. У хабзбуршко време у Босни престао је значај града; стари трговачки пут и занати су замрли, само су седлари и произвођачи опанака преживели. Град се опоравио тек у 20. веку кад су отворене фабрике сукна и пилана као и термоцентрали. Вендел помиње значајне Ужичане, међу којима су били Душан Поповић и српски социјалисти као Драгиша Лапчевић, Живко Топаловић и Димитрије Туцовић.

За време његовог боравка у Ужицу Вендел учествује у прослави Преображења и описује посетиоце цркве у њиховим празничним одежама: мушкарце са шубаром или шајкачом на глави, жене у опанцима и девојке са босиљком или цвећем у рукама.²⁶ Ужива „ћилибарску клековачу” коју ујутро пије уз прштуту и цитира стихове Бранка Радичевића:

Ао Еро, тврда веро,
Ко је тебе јоште тер’о?²⁷

На свом даљем путу Вендел описује споменике поред пута за људе који су умрли током Првог светског рата ван домовине: у Албанији, на Крфу, у

²⁴ „Jetzt dreht euch um und unterdrückt die Laute des Entzückens! Der Mond schimmert vag am blassen Himmel, ganz unten leuchtet da Silber des gewundenen Skrapešflusses, und der Riesenkessel von nahen und fernen Gebirgswänden füllt sich langsam mit dem leichten, blauen Rauch der Dämmerung.” Исто: 21.

²⁵ Исто: 24.

²⁶ „Schneeweiße Hemden fallen, sauber gefältet, über schneeweiße Hosen, und die Litzen der kurzen, ärmellosen, dunklen Westen müßt ihr betrachten! Auf den eigenwilligen Schädel ist – o Augustglut! – die Lammfellmütze, die Subara gepreßt, der selbstgeflochtene Strohhut schattet in die Stirn, verwegen balanziert die Sajakaca, die Militärkappe, ähnlich den französischen bonnet de police, auf dem straffen Haar... Und rüstige Bäurinnen schreiten in geschnäbelten Opanken wacher und kürassierhaft aus, junge Dirnen halten ein Sträußchen Bosiljak des fast sakralen Basilienkrauts auch eine Aster, eine Georgine zärtlich in der Han...” Исто: 28.

²⁷ Исто: 29.

Солуну, у француским болницама, у немачким логорима па чак и у северној Африци.

На крају још посећује градско насеље у Кремну. Овде га посебно занима Креманско пророчанство сељака Матеје, који је предвидео убиство кнеза Михаила, проглашење краљевства у Србији, рану смрт краља Милана и његовог сина Анександра, као и даљу судбину Срба, катастрофе и појаву нових историјских личности.

Закључак

Херман Вендел је доживео промену власти у Немачкој у јануару 1933, кад су националсоцијалисти преузели власт. У то време се налазио на путовању као предавач у иностранству и одлучио је да се не враћа у Немачку. Емигрирао је у Париз где је живео до своје смрти 1936. године. Поводом његове смрти у Паризу, готово све новине и културна, књижевна и научна гласила тадашње Југославије објавила су некрологе и прилоге посвећене њему и његовом делу.²⁸

Његов пријатељ, политичар и новинар Јакоб Алтмајер, који је путовао с њим кроз Југославију, у свом некрологу о Херману Венделу је написао:

Живот Хермана Вендела је био пун светлости и незаситости. Где год се појавио, био је пун снаге, духовит, увек га је пратио талас пожеде и радости живота. Знао је да запали искру из најтврђег камена.²⁹

ЛИТЕРАТУРА

- Абрамовић: V. Abramović, Herman Vendel i Beograd: POGLED BEZ PREDRASUDA, https://www.academia.edu/6492097/Herman_Vendel_i_Beograd_POGLED_BEZ_PREDRASUDA_Hermann_Wendel_and_Belgrade_A_View_Without_Prejudice
- Бауер 1985: R. Bauer, Hermann Wendel als Südosteuropa-Publizist [Херман Вендел као публициста Југоисточне Европе], Dissertation, Neuried.
- Бекић 2003: Т. Бекић, *Прилози проучавању узајамних културних и књижевних веза између наше и немачке културе*, Нови Сад (Germanoslavica II).
- Бекић 2008: Т. Бекић, „Херман Вендел и његова посредничка улога између нас и Немаца”, *Летопис Матице српске*, 482 (1/2), 237–268.
- Bureau des Reichstags. 1912. Reichstags-Handbuch. 13, Legislaturperiode, Berlin.
- Вендел 1918: H. Wendel, Südosteuropäische Fragen, Berlin: S. Fischer Verlag.

²⁸ Бекић 2008: 240.

²⁹ „Hell und nicht zu sättigen war das Leben Hermann Wendels. Wohin er kam, kraftstrotzend, geistsprühend, immer kam mit ihm eine Woge von Lust und Lebensfreude. Aus dem sprödesten Stein wußte er Funken zu schlagen” (Бауер 1985: 10).

- Вендел 1921: Н. Wendel, Von Marburg bis Monastir. Eine südslawische Reise [Од Марибора до Битоле. Једно путовање кроз земље Јужних Словена], Frankfurt am Main: Frankfurter Societäts-Druckerei.
- Вендел 1922: Н. Wendel, Von Belgrad bis Buccari. Eine unphilosophische Reise durch Westserbien, Bosnien, Hercegovina, Montenegro und Dalmatien [Од Београда до Багра. Нефилозофско путовање кроз Западну Србију, Босну, Херцеговину, Црну Гору и Далмацију], Frankfurt am Main: Frankfurter Societäts-Druckerei.
- Константиновић 1960: З. Konstantinović, Deutsche Reisebeschreibungen über Serbien und Montenegro, München: Verlag R. Oldenbourg.

Gabrijela Šubert

HERMANN WENDEL ÜBER SERBIEN UND DIE SERBEN

(Zusammenfassung)

Hermann Wendel ist eine der Schlüsselfiguren in der Entwicklung der deutsch-serbischen Beziehungen. Er wurde 1884 als Sohn eines preußischen Staatsbeamten geboren. Schon in frühen Jahren wurde er Mitglied der Sozialistischen Partei in Deutschland und sozialdemokratischer Abgeordneter im Deutschen Reichstag. Hier erregte er als brillanter Redner Aufsehen.

Hermann Wendel war schriftstellerisch und als Reiseberichterstatter tätig. In dieser Eigenschaft hielt er sich mehrfach in Serbien auf.

In diesem Beitrag werden seine Reisebeschreibungen behandelt, die 1921 und 1922 erschienen sind. In ihnen präsentiert sich Hermann Wendel als ein Reisender, der mit dem damaligen kulturellen Leben in Serbien eng vertraut war. Besonders in Belgrad fühlte er sich zu Hause. Hier besuchte er seine serbischen Parteifreunde und genoss das Leben in populären Kaffeehäusern wie „Tri šešira“ oder „Ruski Car“. In seiner Reisebeschreibung von 1921 beschreibt Wendel ausführlich das Belgrader Leben. Von Belgrad aus besucht und beschreibt er Topčider und Banovo Brdo. Immer wieder fügt er in seine Beschreibungen Zitate aus Dichtung und Volksdichtung ein. Mit besonderem Interesse widmet er sich den Dörfern der Schwaben, die sich in der Zeit von Maria Theresia und Joseph II. in Zemun, Batajnica, Nova Pazova und Indjija niedergelassen haben. Nach seinem Aufenthalt in Novi Sad besucht Wendel Sremski Karlovci und Hopovo, schließlich Krušedol, Leskovac und Skopje.

Wendels zweite Reisebeschreibung aus dem Jahr 1922 beginnt mit der Beschreibung von Impressionen auf dem Schiff, das ihn aus Wien nach Novi Sad führt. Erneut ist Belgrad wie auch der Besuch von Freunden der Mittelpunkt dieser Reise. Von Belgrad führt der Weg nach Ostružnica und weiter nach Niš und Valjevo. Weiter geht es nach Užice und Kremna. Neben der Schönheit der Landschaften und ihrer Bewohner interessiert sich Wendel für die historische Bedeutung der von ihm besuchten Orte. Auch in diesem Reisebuch zitiert er immer wieder Volkslieder, Gedichte und erinnert an historische Ereignisse.

1928 wurde er Ehrendoktor der Philosophischen Fakultät der Belgrader Universität.